

T.C.
RİZE

İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO : 2023/138

KARAR NO : 2024/448

DAVACILAR : 1- HALİL KUVEL 2- ŞEREF ÇOLAK
3- KENAN BAŞ 4- ŞERAFETTİN BALKIŞ
5- ALİ AKYILDIZ 6- APTURAHMAN KARADENİZ
7- KEMAL BAŞ 8- SEYFULLAH KUVEL
9- EYÜP TOPÇAKAN 10- CİHAN BAŞ
11- OSMAN BAŞ 12- CEMAL DEMİRHAN
13- BİROL TOPÇAKAN 14- DURSUN BAŞ
15- KENAN BAŞ 16- İBRAHİM COŞKUN
17- BİROL KUVEL 18- ALİ KARADENİZ

VEKİLİ : AV. [REDACTED]

DAVALI : RİZE VALİLİĞİ/RİZE

VEKİLİ : AV. [REDACTED]

DAVACILAR YANINDA

MÜDAHİLLER : 1-KUZEY ORMANLARI DERNEĞİ

VEKİLİ : AV. [REDACTED]

2-YEŞİL ARTVİN DERNEĞİ

VEKİLİ : AV. [REDACTED]

3-DOĞAL HAYATI KORUMA DERNEĞİ

VEKİLİ : AV. [REDACTED]

4-EGE ÇEVRE KÜLTÜR PLATFORMU DERNEĞİ

VEKİLİ : AV. [REDACTED]

5-TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI

VEKİLİ : AV. [REDACTED]

6-EKOLOJİ KOLEKTİFİ DERNEĞİ

VEKİLİ : AV. [REDACTED]

7-TMMOB MİMARLAR ODASI BAŞKANLIĞI

VEKİLİ : AV. [REDACTED]

8-TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANLIĞI

VEKİLİ : AV. ZÜHAL SİRKECİOĞLU DÖNMEZ - (E-Tebliğat)

9-TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ

VEKİLİ : AV. [REDACTED]

10-KIRSAL ÇEVRE VE ORMANCILIK SORUNLARI ARAŞTIRMA
DERNEĞİ

VEKİLİ : AV. [REDACTED]

DAVALI YANINDA

MÜDAHİLLER : 1- ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI - (E-Tebliğat)

VEKİLLERİ : AV. [REDACTED]

2- CENGİZ İNŞAAT SANAYİ VE TİCARET A. Ş.

T.C.
RİZE

İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO : 2023/138

KARAR NO : 2024/448

VEKİLİ : AV. [REDACTED]
3-YAPI VE YAPI İNŞ. TAAHHÜT SAN. VE TİC. A. Ş.
VEKİLİ : AV. [REDACTED]

DAVANIN ÖZETİ : Davacılar tarafından, Rize ili, İkizdere ilçesi, Cevizlik ve Gürdere Köyü mevkiinde, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı XI. Bölge Müdürlüğü tarafından işletilmek istenilen "ER:3396069 ruhsat numaralı Cevizlik Bazalt Ocağı Projesi" ile ilgili olarak tesis edilen **21/01/2021 tarihli ve E.202111 sayılı "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir"** kararının; davacıların, maddi olay ve hukuki sebeplerin aynı olması nedeniyle birlikte dava açtıkları, davanın çevre ve komşuluk hukuku çerçevesinde açıldığı, faaliyet sahasının çok yakınlarında yaz kış yaşanan konutların bulunduğu, taş ocağının faaliyet göstereceği alan, arazi topoğrafyası, aşırı eğim gibi nedenlerle uygun olmadığı, PTD'de patlatma değerlendirme raporlarının bulunmadığı, taş ocağında yapılan patlatmaların mevcut heyelanları tetikleyerek can ve mal güvenliğini tehdit edeceği, işletme sonrası ocak ıslahının yapılmasının mümkün olmadığı, patlatma ile ilgili hesaplamaların hatalı yapıldığı, PTD'de toz emisyonunun değerlendirilmediği, pulvarize toz indirgeme sisteminin toz emisyonunu %95 oranında azaltacağına ilişkin taahhüdün geçersiz olduğu, PTD'de suların nasıl etkileneceği konusunda herhangi bir değerlendirmenin bulunmadığı, hukuka aykırı olduğu ileri sürülerek iptali istenilmektedir.

SAVUNMANIN ÖZETİ : Usul yönünden, davanın süresinde açılmadığı, davacıların her biri için menfaat ihlali şartının ayrı ayrı tespiti ile menfaat ihlali bulunmayanlar bakımından ehliyet yönünden reddine karar verilmesi gerektiği, esas bakımından ise, Rize-İyidere Lojistik Üssü Limanı için hammadde ihtiyacının sağlanabileceği bölgede Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı 11. Bölge Müdürlüğüne ait ER:3396060 Hammadde üretim sahası dışında cevherleşme tespit edilen farklı bir ruhsatın bulunmadığı, deniz üzerinde yapılması planlanan lojistik limanında yapısı gereği dayanımı yüksek bazalt cevherinin tercih edildiği, liman inşaatı için gerekli olan hammadde ihtiyacının karşılanmasının ardından 4 yıl sonunda alanda rehabilitasyon çalışmalarının yapılacağı ve kesilen ağaçların yerine orman idaresi gözetiminde yenileri dikilecek ve rehabilitasyon sürecinin takip edileceği taahhüdünün verildiği, proje alanına en yakın yerleşim alanlarının 535 ve 550 metre mesafelerde yer aldığı, proje alanına en yakın konutlarda oluşması muhtemel tüm çevresel etkilerin yürürlükteki mevzuat hükümlerinde belirten sınır değerlerin altında kaldığı yapılan bilimsel hesaplamalar ve akademik raporlarla ortaya koyulduğu, ocak işletmeciliğinde en çok uygulanan yöntemin basamaklı ve patlatmalı açık ocak işletmeciliği olduğu için Cevizlik Bazalt Ocağında da bu yöntemin uygulanacağı, projenin etki alanı içinde yer aldığı öne sürülen tarım arazileri, proje alanında değil civardaki yerleşilerin etki alanı içinde kalacağı, etki alanı içinde kaldığı öne sürülen tarım arazileri içinde etki değerleri mevzuatın izin verdiği sınırlar içinde kalacağı, işletme süresinin 4 yıl olarak belirlendiği, hukuka uygun olduğu ileri sürülerek davanın reddi gerektiği savunulmaktadır.

MÜDAHİL (DAVACI) KUZEY ORMANLARI DERNEĞİ

DİLEKÇESİNİN ÖZETİ : Dava konusu işlemin hukuka ve mevzuata aykırı olarak tesis edildiği ileri sürülerek iptali istenilmektedir.

MÜDAHİL (DAVACI) YEŞİL ARTVİN DERNEĞİ

DİLEKÇESİNİN ÖZETİ : Dava konusu işlemin hukuka ve mevzuata aykırı olarak tesis edildiği ileri sürülerek iptali istenilmektedir.

T.C.
RİZE

İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO : 2023/138

KARAR NO : 2024/448

MÜDAHİL (DAVACI) DOĞAL HAYATI KORUMA DERNEĞİ

DİLEKÇESİNİN ÖZETİ : Dava konusu işlemin hukuka ve mevzuata aykırı olarak tesis edildiği ileri sürülerek iptali istenilmektedir.

MÜDAHİL (DAVACI) EGEÇEP DERNEĞİ

DİLEKÇESİNİN ÖZETİ : Dava konusu işlemin hukuka ve mevzuata aykırı olarak tesis edildiği ileri sürülerek iptali istenilmektedir.

MÜDAHİL (DAVACI) TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI

DİLEKÇESİNİN ÖZETİ : Dava konusu işlemin hukuka ve mevzuata aykırı olarak tesis edildiği ileri sürülerek iptali istenilmektedir.

MÜDAHİL (DAVACI) EKOLOJİK KOLEKTİFİ DERNEĞİ

DİLEKÇESİNİN ÖZETİ : Dava konusu işlemin hukuka ve mevzuata aykırı olarak tesis edildiği ileri sürülerek iptali istenilmektedir.

MÜDAHİL (DAVACI) TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANLIĞI

DİLEKÇESİNİN ÖZETİ : Dava konusu işlemin hukuka ve mevzuata aykırı olarak tesis edildiği ileri sürülerek iptali istenilmektedir.

MÜDAHİL (DAVACI) TMMOB MİMARLAR ODASI BAŞKANLIĞI

DİLEKÇESİNİN ÖZETİ : Dava konusu işlemin hukuka ve mevzuata aykırı olarak tesis edildiği ileri sürülerek iptali istenilmektedir.

MÜDAHİL (DAVACI) TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ

DİLEKÇESİNİN ÖZETİ : Dava konusu işlemin hukuka ve mevzuata aykırı olarak tesis edildiği ileri sürülerek iptali istenilmektedir.

MÜDAHİL (DAVACI) KIRSAL ÇEVRE VE ORMANCILIK SORUNLARI ARAŞTIRMA

DERNEĞİ DİLEKÇESİNİN ÖZETİ : Dava konusu işlemin hukuka ve mevzuata aykırı olarak tesis edildiği ileri sürülerek iptali istenilmektedir.

MÜDAHİL (DAVALI) ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI

DİLEKÇESİNİN ÖZETİ : Dava konusu işlemin hukuka ve mevzuata uygun olarak tesis edildiği ileri sürülerek davanın reddine karar verilmesi gerektiği savunulmaktadır.

MÜDAHİL (DAVALI) CENGİZ İNŞ. SAN. VE TİC. A.Ş.

DİLEKÇESİNİN ÖZETİ : Dava konusu işlemin hukuka ve mevzuata uygun olarak tesis edildiği ileri sürülerek davanın reddine karar verilmesi gerektiği savunulmaktadır.

YAPI VE YAPI İNŞ. TAAH. SAN. VE TİC. A.Ş.

DİLEKÇESİNİN ÖZETİ : Dava konusu işlemin hukuka ve mevzuata uygun olarak tesis edildiği ileri sürülerek davanın reddine karar verilmesi gerektiği savunulmaktadır.

T.C.
RİZE

İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO : 2023/138

KARAR NO : 2024/448

TÜRK MİLLETİ ADINA

Karar veren Rize İdare Mahkemesi'nce, davalı idarenin usule/süreyle yönelik itirazı yerinde görülmeyle dava dosyası tekemmül ettiğinden, yürütmenin durdurulması isteği hakkında karar verilmeksizin, dava dosyası incelenmek suretiyle işin esası hakkında gereği görüldü:

Mahkememizin 17/08/2022 günlü ve E:2021/164, K:2022/533 sayılı ret kararının, Danıştay 6. Dairesinin 20/12/2022 tarih ve E:2022/7522, K:2022/11697 sayılı kararı ile bozulması üzerine, bozma kararına uyulmak suretiyle, 2577 sayılı Kanununun 20/A maddesi uyarınca ivedi yargılama usulüne konu dava dosyası yeniden incelenerek ve Mahkememizce 03/08/2022 gün ve saat 10:10'da duruşma yapıldığı, Kemal Baş ve Osman Baş ile vekilleri Av. İbrahim Demirci ve Av. Yakup Şekip Okumuşoğlu'nun; davalı idare vekili Av. Mehmet Pullu ile Ziraat Mühendisi Uğur Altunkaya'nın; davacılar yanında müdahillerden TMMOB Çevre Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Ahmet Dursun Kahraman ve vekili Av. Hülya Yıldırım ile TMMOB Mimarlar Odası Vekili Av. Beyza Birben Tuncer'in; davalı yanında müdahiller Ulaştırma Ve Altyapı Bakanlığı vekili Av. Halil Seçkin Demir ile Cengiz İnşaat Sanayi Ve Ticaret A.Ş.-Yapı Ve Yapı İnşaat Taahhüt Sanayi Ve Ticaret A.Ş. vekilleri Av. Sinan Ustaoglu ve Av. Selem Artan Kazdal'ın geldiği anlaşıldığından yeniden duruşma yapılmasına gerek görülmeyle işin esasına geçildi.

Dava; davacılar tarafından, Rize ili, İkizdere ilçesi, Cevizlik ve Gürdere Köyü mevkiinde, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı XI. Bölge Müdürlüğü tarafından işletilmek istenilen "ER: 3396069 ruhsat numaralı Cevizlik Bazalt Ocağı Projesi" ile ilgili olarak tesis edilen 21/01/2021 tarihli E-202111 sayılı "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" kararının iptali istemiyle açılmıştır.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesinin (a) fıkrasında, idari davaların; idari işlemler hakkında yetki, sebep, şekil, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılacağı belirtilmiş; 14. maddesinin 3/c bendinde, dilekçenin **ehliyet yönünden** inceleneceği; 15. maddesinin 1/b bendinde ise, bu hususta kanuna aykırılık görülmesi halinde davanın reddedileceği hükme bağlanmıştır.

Yargısal denetim amacıyla her idari işleme karşı herkes tarafından iptal davası açılmasının idari işlemlerde istikrarsızlığa neden olmaması ve idarenin işleyişinin bu yüzden olumsuz etkilenmemesi için, dava konusu edilecek işlem ile dava açacak kişi arasında belli ölçüler içinde menfaat ilişkisi bulunması koşuluna ihtiyaç vardır. Her olay ve davada, yargı merciine başvurarak dava açan kişinin menfaatinin, iptali istenen işlemle ne ölçüde ihlal edildiğinin takdiri de yargı mercilerine bırakılmıştır. İptal davası açılabilmesi için gerekli olan menfaat ilişkisi kişisel, meşru, güncel bir menfaatin bulunması halinde gerçekleşecektir. Başka bir anlatımla, iptal davasına konu olan işlemin davacının menfaatini ihlal ettiğinden söz edilebilmesi için, davacıyı etkilemesi, yani davacının kişisel menfaatini ihlal etmesi, işlem ile davacı arasında ciddi ve makul bir ilişkinin bulunması gerekmektedir. Aksi halde, kişilerin kendisine doğrudan etkisi bulunmayan, menfaatlerini ihlal etmeyen idari işlemler hakkında da iptal davası açma hakkı doğar ve bu durum idarenin işleyişini olumsuz etkiler. İdari işlemlerin hukuka uygunluğunun yargı yoluyla denetimini amaçlayan iptal davasının görülebilmesi için ön koşullardan olan "dava açma ehliyeti" iptal davasına konu kararın niteliğine göre idari yargı yerince değerlendirilmektedir.

Diğer taraftan; Çevresel Etki Değerlendirmesi kararlarının iptali istemiyle açılan davalarda, dava açanların menfaatlerinin ne ölçüde etkilendiğinin saptanması zorunlu olup, **projelerin yapımının planlandığı yörede ikamet etmeyen ya da o yörede taşınmazları bulunmayanların** anılan işlemler ile menfaat ilişkisinin varlığının kabulü ise bu tür idari işlemler nedeniyle ilgililerin sürekli olarak dava açma baskısı ile karşı karşıya kalmaları sonucunu doğuracağı, bu durumun da hukuk devletinin en önemli unsurlarından olan hukuki öngörülebilirlik ve idari istikrar ilkesi ile bağdaşmayacağı açıktır.

Yukarıda belirtilen hususlar karşısında davacıların ehliyetleri açısından yapılan

incelemede; davacılarından, Kemal Baş'ın (T.C Kimlik No: 13682441672) Ulusal Yargı Ağı Portali (UYAP) kayıtlarına göre *davanın açıldığı tarih itibarıyla dava konusu proje alanı veya proje etki alanında ikamet etmediği gibi, bu alanlarda taşınmazının da bulunmadığı anlaşıldığından*, dava konusu işlemin tesis edilmesi ile kişisel, güncel ve meşru bir menfaatinin ihlal edildiğinden söz edilemeyeceğinden, bakılan davayı açma ehliyetinin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Diğer davacılar yönünden ise;

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 10. maddesinde; "Gerçekleştirmeyi plânladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmeler, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlüdürler. Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez..." hükmüne yer verilmiştir.

25/11/2014 günlü, 29186 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve dava konusu işlemin tesis edildiği tarihte yürürlükte olan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin **4. maddesinde; Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı:** Seçme Eleme Kriterlerine Tabi Projeler hakkında yapılan değerlendirmeler dikkate alınarak, projenin çevre üzerindeki muhtemel olumsuz etkilerinin, alınacak önlemler sonucu ilgili mevzuat ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeylerde olduğunun belirlenmesi üzerine projenin gerçekleşmesinde çevre açısından sakınca görülmediğini belirten Bakanlık kararı olarak tanımlanmış, **6. maddesinde;** "(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki bir projeyi gerçekleştirmeyi planlayan gerçek veya tüzel kişiler; Çevresel Etki Değerlendirmesine tabi projeleri için; ÇED Başvuru Dosyasını, ÇED Raporunu, Seçme Eleme Kriterleri uygulanacak projeler için ise Proje Tanıtım Dosyasını, Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşlara hazırlatmak, ilgili makama sunulmasını sağlamak ve proje kapsamında verdikleri taahhütlere uymakla yükümlüdürler. (2) Kamu kurum/kuruluşları, bu Yönetmelik hükümlerinin yerine getirilmesi sürecinde proje sahiplerinin veya Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşların isteyeceği konuya ilişkin her türlü bilgi, doküman ve görüşü vermekle yükümlüdürler. (3) Bu Yönetmeliğe tabi projeler için "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" kararı veya "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili teşvik, onay, izin, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez, proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez. (4) Bu Yönetmelik hükümlerine göre karar tesis edilmeden önce, projenin gerçekleştirilmesinin mevzuat bakımından uygun olmadığının tespiti halinde, aşamasına bakılmaksızın süreç sonlandırılır." hükmüne, **17. maddesinde ise; "Bakanlık, Proje Tanıtım Dosyalarını ek-4'te yer alan kriterler çerçevesinde inceler ve değerlendirir.** Bakanlık, bu aşamada gerekli görülmesi halinde Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşlardan proje ile ilgili geniş kapsamlı bilgi vermesini, araç gereç sağlamasını, yeterliği kabul edilebilir kuruluşlarca analiz, deney ve ölçümler yapmasını veya yaptırmasını isteyebilir. (2) Bakanlık on beş (15) iş günü içinde inceleme ve değerlendirmelerini tamamlar. Proje hakkında "ÇED Gereklidir" veya "ÇED Gerekli Değildir" kararını beş (5) iş günü içinde verir, kararı Valiliğe, proje sahibine ve Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşlara bildirir. **Valilik, bu kararı askıda ilan ve internet aracılığıyla halka duyurur.**" düzenlemesine yer verilmiştir.

Yukarıda alıntısına yer verilen Yönetmeliğin **EK-1 bölümünde Çevresel Etki Değerlendirmesi Uygulanacak Projeler Listesinin 27. maddesinde; "a) 25 hektar ve üzeri çalışma alanında (Kazı ve döküm alanı toplamı olarak) açık işletmeler"**, EK-2 "**Seçme, Eleme Kriterleri Uygulanacak Projeler Listesinin 49. maddesinde ise; "a) Madenlerin çıkarılması (Ek-1 listesinde yer almayanlar)"** sayılmıştır.

Diğer taraftan, anılan Yönetmeliğin **EK-IV bölümünde Proje Tanıtım Dosyasının Hazırlanmasında Esas Alınacak Seçme Eleme Kriterleri belirtilmiş**, 1. Projenin Özellikleri kısmında: a) Projenin ve yerin alternatiflerinin (proje teknolojisinin ve proje alanının seçilme nedenlerinin), b) Projenin iş akım şemasının, kapasitesinin, kapladığı alanın, teknolojisinin, çalışacak

İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO : 2023/138

KARAR NO : 2024/448

personel sayısının, c) Doğal kaynakların kullanımının (arazi kullanımı, su kullanımı, kullanılan enerji türü vb.), ç) Atık miktarının (katı, sıvı, gaz ve benzeri) ve atıkların kimyasal, fiziksel ve biyolojik özelliklerinin, d) Kullanılan teknoloji ve malzemelerden kaynaklanabilecek kaza riskinin, 2. Proje Yeri ve Etki Alanının Mevcut Çevresel Özellikleri kısmında: a) Mevcut Arazi Kullanımı ve kalitesi (tarım alanı, orman alanı, planlı alan, su yüzeyi ve benzeri), Ek-V'deki Duyarlı Yörelere Listesi dikkate alınarak korunması gereken alanlar, 3. kısmında; Projenin İnşaat ve İşletme Aşamasında Çevresel Etkileri ve Alınacak Önlemler ile Notlar ve Kaynakların, Ekler kısmında ise: 1- Proje için seçilen yerin koordinatlarının, 2- Proje alanı ve yakın çevresinin mevcut arazi kullanımını değerlendirmek için; yerleşim alanlarının, ulaşım ağlarının, enerji nakil hatlarının, mevcut tesislerin ve ek-5'de yer alan Duyarlı Yörelere Listesinde belirtilen diğer alanların (proje alanı ve yakın çevresinde bulunması halinde) yerlerine ilişkin verileri gösterir bilgiler 1/25.000 ölçekli halihazır harita (çevre düzeni planı, nazım, uygulama imar planı, vaziyet planı veya plan değişikliği teklifleri, topografik harita) üzerine işlenerek kısaca açıklanmasının, jeoloji haritasının ve deprenselliğin belirtilmesi gerektiği şeklinde düzenlemelere yer verilmiştir.

Öte yandan, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesinin yollamada bulunduğu 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Bilirkişiye başvurulmasını gerektiren haller" başlıklı 266. maddesi, "(1) Mahkeme, çözümü hukuk dışında, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir. Ancak genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukukî bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz. (...)" hükmünü; "Bilirkişi sayısının belirlenmesi" başlıklı 267. maddesi, "(1) Mahkeme, bilirkişi olarak, yalnızca bir kişiyi görevlendirebilir. Ancak, gerekçesi açıkça gösterilmek suretiyle, tek sayıda, birden fazla kişiden oluşacak bir kurulun bilirkişi olarak görevlendirilmesi de mümkündür." hükmünü; aynı Kanunun "Bilirkişi açıklamalarının tespiti ve rapor" başlıklı 279. maddesinin 2. fıkrası ise, "(2) Raporda, tarafların ad ve soyadları, bilirkişinin görevlendirildiği hususlar, gözlem ve inceleme konusu yapılan maddi vakıalar, gerekçe ve varılan sonuçlarla, bilirkişiler arasında görüş ayrılığı varsa, bunun sebebi, düzenlenme tarihi ve bilirkişi ya da bilirkişilerin imzalarının bulunması gerekir. Azınlıkta kalan bilirkişi, oy ve görüşünü ayrı bir rapor hâlinde de mahkemeye sunabilir..." hükmünü içermektedir.

Dava dosyasının incelenmesinden; Rize ili, İkizdere ilçesi, Cevizlik Köyünde, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Trabzon 11. Bölge Müdürlüğü tarafından yapılması planlanan "ER:3396069 Numaralı Cevizlik Bazalt Ocağı" projesine ilişkin olarak, Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin 17. maddesi uyarınca Rize Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından 21/01/2021 tarih ve E-202111 sayılı "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" kararı tesis edildiği ve anılan işlemin iptali istemiyle bakılan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden, gerçekleştirilmesi halinde çevre sorunlarına yol açabilecek faaliyetler yönünden ilgili kurum, kuruluş ve işletmelerin Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlü oldukları, Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatının verilemeyeceği ve proje için yatırıma başlanamayacağı; ÇED Yönetmeliği'nde Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararının, Seçme Eleme Kriterlerine Tabi Projeler hakkında yapılan değerlendirmeler dikkate alınarak, projenin çevre üzerindeki muhtemel olumsuz etkilerinin, alınacak önlemler sonucu ilgili mevzuat ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeylerde olduğunun belirlenmesi üzerine projenin gerçekleşmesinde çevre açısından sakınca görülmediğini belirten Bakanlık kararı olarak tanımlandığı, ilgili Yönetmelik kapsamındaki bir projeyi gerçekleştirmeyi planlayan gerçek veya tüzel kişilerin, Seçme Eleme Kriterleri uygulanacak projeler için Proje Tanıtım Dosyasını, Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşlara hazırlatmak, ilgili makama sunulmasını sağlamak ve proje kapsamında verdikleri taahhütlere uymakla yükümlü oldukları sonucuna varılmıştır.

İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO : 2023/138

KARAR NO : 2024/448

Diğer taraftan, ÇED süreci sonunda verilecek kararların yargısal denetimi yapılırken, başta çevre mühendisi olmak üzere, ÇED raporunu hazırlayan kişilerin uzmanlık alanları da dikkate alınmak suretiyle belirlenmesi gereken bilirkişi heyeti tarafından hazırlanacak bilirkişi raporunun, dava konusu proje kapsamında öngörülen faaliyetin çevresel etkilerinin ve bu etkilerin minimize edilmesi için Proje Tanıtım Dosyası ya da ÇED Raporu içinde yer verilen önlemlerin yeterli olup olmadığının tespit edilerek değerlendirilmesi açısından, tarafları tatmin edici düzeyde hazırlanmasının da önemli bir gereklilik olduğu açıktır. Belirtilen hususların sağlanması, adil bir yargılama yapılması açısından önem arz etmektedir.

Olayda, uyuşmazlığın çözümü özel ve teknik bilgi gerektirdiğinden, Mahkememizin 15.06.2021 tarihli ara kararıyla keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmiş olup, 7 (yedi) kişilik bilirkişi heyeti ile mahallinde 13/09/2021 günü keşif icra edilmiş ve keşif neticesinde 13/10/2021 kayıt tarihli kök bilirkişi raporunun dosyaya sunulduğu ve bu rapora yapılan itirazlar sebebiyle, Mahkememizin 17.01.2022 tarihli ara kararı ile ek bilirkişi raporu alınmasına karar verildiği, bilirkişiler tarafından hazırlanan ek bilirkişi raporunun 09.03.2022 tarihinde Mahkememize sunulduğu, söz konusu raporlar kapsamında, Mahkememizin 17/08/2022 tarih ve E:2021/164 Esas, K:2022/533 sayılı kararı ile, "(...) bu durumda, dava dosyasında bulunan bilgi ve belgeler ile bilirkişilerce hazırlanan raporların birlikte değerlendirilmesinden, tarım arazileri, su kaynakları, orman alanları, yerleşim yerleri, bitki örtüsü ve doğal yaşam açısından çevre üzerinde meydana gelebilecek olumsuz etkilerin dosyaya sonradan sunulan bilgi ve belgeler ile Proje Tanıtım Dosyasında alınacak önlemler sonucunda bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeyde olduğu, proje kapsamının asgari gereklilikleri taşıdığı, projenin etki alanı içerisinde korunacak nitelikte alanların bulunmadığı, patlatma faaliyetlerinin en yakın yerleşim yerlerine ve karayollarına olumsuz etkilerinin olmayacağı, içme ve kullanma sularının etkilenmeyeceği, toz-gürültü-yüzeysel sular başta alınması planlanan tedbirlerin bilimsel metotlar açısından yeterli özellikler taşıdığı anlaşılacakla, Rize ili, İkizdere ilçesi, Cevizlik ve Gürdere Köyü mevkiinde, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı XI. Bölge Müdürlüğü tarafından işletilmek istenilen "ER: 3396069 ruhsat numaralı Cevizlik Bazalt Ocağı Projesi" ile ilgili olarak tesis edilen 21/01/2021 tarihli "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" kararında hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı sonuç ve kanaatine ulaşılmıştır. (...)" gerekçesiyle davanın reddine karar verilmişse de, anılan kararın Danıştay 6. Dairesi'nin 20/12/2022 tarih ve E:2022/7522, K:2022/11697 sayılı kararı ile, "(...) Uyuşmazlıkta; 13/10/2021 tarihinde İdare Mahkemesi kaydına giren kök bilirkişi raporu ile 09/03/2022 tarihinde kayda giren ek bilirkişi raporunda çelişkili tespit ve değerlendirmelere yer verildiği; ayrıca dava konusu işlemin dayanağının "proje tanıtım dosyası" olduğu ve izleme çalışmalarının da proje tanıtım dosyasında yer alan taahhütler esas alınarak yapılacağı hususu göz önüne alındığında; dava konusu işlemin tesis edildiği tarihte mevcut olan ve dayanağı proje tanıtım dosyasında yer verilen bilgi ve önlemler bağlamında, işlemin hukuka uygunluğunun denetlenmesi ve bu kapsamda dava konusu projenin çevre üzerindeki olası etkileri ile alınması planlanan önlemlerin ilgili mevzuat ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeyde olup olmadığının tereddüte mahal bırakmayacak biçimde ortaya konulması gerekirken; hükme esas alınan ek bilirkişi raporunda, dava konusu işlemin tesis edildiği 21/01/2021 tarihi itibarı ile mevcut olmayan ve dava konusu işlemin dayanağı proje tanıtım dosyası ve ekinde yer verilmeyen 08/11/2021 tarihli "Akustik Rapor", 22-24.11.2021 tarihli "Ekosistem Değerlendirme Raporu"; 24-26.10.2021 tarihli "Jeolojik ve Hidrojeolojik Etüt Raporu", 05.01.2022 "Şev Duraylılık Analizi ve Basamaklandırma Tasarımı Raporu", Aralık 2021 tarihli "Arazi İnceleme Raporu" nun ve "Peyzaj Onarım Planı Raporu" nun (Kasım-Aralık 2021) dikkate alınması suretiyle değerlendirmeler yapılmasında, hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Öte yandan; Dairemizin E:2022/1711 sayılı dosyasında verilen 29/06/2022 tarihli ara kararı üzerine sunulan Trabzon Valiliğinin 10/08/2022 tarihli ve Trabzon ve Rize İlleri Yerel Yönetimleri Katı Atık Tesisleri Yapma ve İşletme Birliğinin 08/08/2022 tarihli dilekçelerinin incelenmesinden;

İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO : 2023/138

KARAR NO : 2024/448

hükme esas alınan bilirkişi raporunu düzenleyen bilirkişi heyetinde yer alan ziraat mühendisi Çoşkun Kuturoğlu'nun 20/10/2004 tarihinden bu yana Maçka Kaymakamlığı İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğünde; çevre mühendisi Hikmet Tarakci'nin ise, 02/10/2006 tarihinden bu yana Trabzon ve Rize İlleri Yerel Yönetimleri Katı Atık Tesisleri Yapma ve İşletme Birliği'nde görev yaptığı, söz konusu İşletme Birliğinin, 27/10/1997 tarih ve 97/10183 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile kurulduğu, resmi web sitesinde yer alan bilgilere göre, Birlik Başkanlığı görevini halen Trabzon Valisinin yürüttüğü, Rize Valisinin ise anılan birliğin yönetiminde, "Encümen Üyesi" olarak yer aldığı görülmektedir.

Bu durumda, yukarıda yer verilen açıklamalar dikkate alınarak tereddüte mahal bırakmayacak şekilde hazırlanacak ve bilirkişilerin tarafsızlığı konusunda davanın taraflarında hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak şekilde, üniversite öğretim üyeleri arasından seçilecek çevre mühendisi, inşaat mühendisi, maden mühendisi, ziraat mühendisi, jeoloji mühendisi, harita mühendisi ve orman mühendisi olmak üzere, gerekirse başka dallardan da öğretim üyelerinden seçilerek oluşturulacak yeni bir bilirkişi heyetiyle mahallinde yeniden keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılması ve projenin çevresel etkilerinin değerlendirilmesi suretiyle düzenlenecek rapor dikkate alınarak, işin esası hakkında yeniden karar verilmesi gerekmektedir...

Bu itibarla, davanın reddine ilişkin temyize konu İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet görülmemiştir. (...)" gerekçesiyle bozulması üzerine, Mahkememizin 21/03/2023 tarihli ara kararıyla keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmiş olup, Maden Mühendisi Tunay Özbudak, Çevre Mühendisi Efsun Dindar, Ziraat Mühendisi Hayrettin Kuşçu, Orman Mühendisi Ali İhsan Kadioğulları, İnşaat Mühendisi-Hidrolog Murat Kankal, Harita Mühendisi Arif Çağdaş Aydınoglu, Biyolog Selami Selvi, Jeoloji ve Hidrojeoloji Mühendisi Nihat Hakan Akyol ve Biyolog-Fauna Uzmanı Cemal Varol Tok'tan oluşan dokuz kişilik bilirkişi heyeti ile mahallinde 04/07/2023 günü keşif icra edilmiş ve keşif neticesinde sunulan 30/10/2023 kayıt tarihli bilirkişi raporunda özetle; "(...)IV-TESPİT EDİLEN HUSUSLAR ve TEKNİK DEĞERLENDİRİLMESİ:

(...) ER:3396069 ruhsat numaralı "Bazalt Ocağı ve Kıрма-Elemente Tesisi"nin Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı XI. Bölge Müdürlüğü tarafından Rize İli, I?kizdere I?lc?esi, Cevizli ve Gürdere Ko?yu? sınırları içerisinde kurulması ve is?letilmesi planlanmaktadır.

Proje alanına Rize-İspir yolu ile ulaşım sağlanmaktadır. Proje alanı, Rize merkeze kuş uc?uşu yaklaşık 25 km ve I?kizdere merkeze kuş uc?uşu yaklaşık 5 km mesafede yer almaktadır.

Bazalt Ocağı ve Kıрма-Elemente Tesisinin Hammadde Üretim İzni için belirlenen Ruhsat Alanı 97,88 ha olup, bu alanda tanımlanan proje ÇED alanı 13,45 ha'dır. ÇED alanında, Şantiye Alanı için 0,25 ha ve Bitkisel Toprak Depolama Alanı için 0,4 ha alan belirlenmiştir.

(...)

Söz konusu ruhsat alanının tamamı orman vasfındadır. Ruhsat ve proje ÇED alanı 740-550 m arasındaki engebeli arazide ve yüksek eğimde olup, proje kazı taban kotu 520 m'dir. Ruhsat alanının 290 m ve proje ÇED alanının yaklaşık 640 m güneyinden geçen karayolu ile arasında nakliye yolu bağlantısı tanımlanmıştır.

Proje alanının topografyası yakınındaki karayolu ve derenin geçtiği vadi ile ayrılmıştır (Fotoğraf-1). Proje alanının etrafındaki yerleşim yeri olarak, karşı yamacında güneybatısında Ayyvalık Ko?yu? ve gu?neyinde İhlamur Köyü, proje alanının paralelindeki diğer yamaç ve düzlük alanlarında kuzey batısında Cevizlik Ko?yu? ve doğusunda Gürdere Köyü yerleşimleri bulunmaktadır.

(...)

Proje ÇED alanına en yakın yerleşimler;

-500 m doğusunda Gürdere Köyü,

-970 m güneybatısında Cevizli Köyü

T.C.
RİZE

İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO : 2023/138

KARAR NO : 2024/448

(...)

T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Trabzon 11. Bölge Müdürlüğü tarafından Rize ili, İkizdere ilçesi, Cevizlik Köyü Mevkiinde "ER:3396069 Numaralı Cevizlik Bazalt Ocağı" işletilmesinin planlandığı ve ocak sahasından temin edilecek malzemenin İyidere Lojistik Merkezi ve Limanı yapım, bakım ve onarım faaliyetlerinde ve bölgedeki yol yapımı projelerinde kullanılacağı, yapılacak madencilik faaliyetinin basamaklı açık ocak işletmeciliği ve patlatmalı kazı yöntemi ile olacağı, üretimin gerçekleştirileceği alanda cevherlerin yüzeyde gözlenmekte olduğu ve bitkisel toprak miktarının ortalama 20 cm kalınlığında bulunduğu, bazalt ocağında 5 basamak oluşturulmasının planlandığı, basamak yüksekliğinin 10 m, basamak genişliğinin de 10 m olacağı, basamak şev açısının iş güvenliği açısından tehlikeli olmayacak seviyelerde tutulacağı ve genel şev açısının ise 70° olarak planlandığı, bazalt ocağında kazı taban kotununun 520 m olacağı ve yeraltı suyu seviyesinin altında faaliyet yürütülmeyeceği, 3 Ekskavatör, 3 yükleyici, 20 kamyon, 1 arazöz, 1 Wagon-Drill olmak üzere toplam 28 araç kullanılacağı, yıllık 15.724.800 ton (5.616.000 m³), saatlik ise 2.100 ton (750 m³) üretim gerçekleştirileceği, proje alanından alınacak bazalt rezervinin ömrünün yaklaşık 3 yıl olacağı, şantiye alanının 2.500 m² ve bitkisel toprak depolama alanının ise 4.000 m² büyüklüğünde olacağı, ocağın inşaat aşamasında 10, işletme aşamasında ise 30 personel çalışacağı, faaliyet kapsamında yılda 12 ay, (312 gün/yıl), ayda 26 gün ve günde 24 saat çalışılacağı, planlanan proje alanının yakın konumunda Cevizlik HES projesine ait iletim tüneline geçmesi sebebi ile patlatma uygulamasının iki şekilde gerçekleştirileceği, ÇED alanının iletim tüneline yakın olan ilk 200-250 m arasında (50 metrelik bantta) bir deliğe 31 kg patlayıcı yerleştirileceği, diğer taraftan HES iletim tüneline 250 metre mesafe sonrası ÇED alanının diğer kısımlarında ise bir deliğe 44,05 kg patlayıcı yerleştirilerek patlatma işlemi gerçekleştirileceği Proje Tanıtım Dosyası 'ndan anlaşılmaktadır.

(...)

Toz Emisyonu: Proje Tanıtım Dosyasında, faaliyet kapsamında işletilecek ocak sahasının düzenlenmesi, bitkisel toprağın sıyrılması, malzemenin sökülmesi, malzemenin yüklenmesi, taşınması, boşaltılması ve depolanması işlemleri sırasında toz meydana geleceği, ayrıca bazalt ocağında patlatma ve malzemenin üretilmesi aşamasında da toz meydana geleceği, ocak sahasında çalışmaya başlanılmadan önce, 0,2 m kalınlığında bitkisel toprağın sıyrılarak bitkisel toprak depo alanında depolanacağı, toplam bitkisel toprak miktarının 134.596 m² ÇED alanı dikkate alındığında 26.919 m³ olacağı, bitkisel toprağın üretim noktalarında sıralı olarak yerinden sökülüp, ÇED sahası içerisinde belirlenen depo sahasında depolanacağı, depolama alanında saklanacak bitkisel toprağın depolama yüksekliğinin 2 m'yi geçmeyecek ve mevzuata uygun olarak depolanacağı ve ocağın işletilmesi sırasında meydana gelecek toz emisyon değerlerinin, emisyon faktörleri (Tablo-3) kullanılarak kontrollü ve kontrolsüz çalışma şartları için hesaplandığı görülmüştür.

(...)

Senaryo-1, Senaryo-2 ve Senaryo-3'e göre tesisten kaynaklanacak toz emisyonu Çöken Toz Parametresi için sınır değerleri sağlamakta olduğu, PM10 parametreleri için kısa vade sınır değerlerinin yıl boyunca hiç aşılmadığı, SKHKKY'ya göre bir yılda 35 defadan fazla aşılmadığından sınır değerleri sağladığı ve uzun vade PM10 değerlerinin sınır değerleri sağladığı, Senaryo-4'e göre ise faaliyetin tesis etki alanındaki diğer emisyon kaynaklarıyla birlikte kümülatif olarak kontrollü şartlarda yürütülmesi durumunda kaynaklanacak toz emisyonunun Çöken Toz Parametresi için sınır değerleri sağlamakta olduğu, PM10 parametreleri için kısa vade değerlerinin yılda 7 defa aşılmakta olduğu, SKHKKY 'ya göre bir yılda 35 defadan fazla aşılmadığından sınır değerleri sağladığı ve uzun vade PM10 değerleri sınır değerleri sağlamakta olduğu, proje kapsamında işletilmesi planlanan malzeme ocağına en yakın yerleşimin proje alanının güneyinde 535 m mesafede Cevizlik köyüne bağlı ev olduğu (Şekil-4) ve yapılan hava kalitesi dağılım modellemesine göre en yakın alıcıda bütün noktalarda tesisin kontrollü çalışma şartlarını belirten Senaryo 1, Senaryo 2, Senaryo 3 ve Senaryo 4'te PM10 ve Çöken Toz parametresi için SKHKKY belirtilen sınır değerleri sağladığı Proje Tanıtım

T.C.
RİZE

İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO : 2023/138

KARAR NO : 2024/448

Dosyasında ifade edilmektedir.

(...)

Ocak sahasında yapılacak işlemler sırasında oluşacak toz emisyonları pulvarize toz indirgeme sistemi kullanılarak minimuma indirileceği, toz indirgeme üreticisinden alınan bilgi doğrultusunda %95 - %99 oranında bir azaltım sağlanacağına öngörüldüğü, bu nedenle ocak sahasında yapılan yükleme işlemlerinde modelleme çalışmasına girilen emisyon değerlerinin bu azaltıma göre revize edilerek (%95 oranında) modelleme çalışmasına girildiği, fan püskürtmeli Toz Kontrol Sisteminin yüksek güçlü türbin vantilatörü ile donatıldığı, fanın hava çıkışındaki halkalarda mevcut olan 30 bar su püskürtme nozulları sayesinde uygulama alanına bağlı olarak 10-80 metre uzaklığa 40 mikron su püskürtebilmekte olduğu, toz bastırma sistemlerinin dökme yükleme, boşaltma, taşıma proseslerinde rüzgarın etkisiyle çevreye yayılan tozun bastırılması için uygun toz bastırma sistemi olduğu ifade edilmiştir. Ancak ocağın çalışma alanı ve saatlik üretim miktarı göz önüne alındığında (2.100 ton/saat) uygulanacak pulvarize toz bastırma sisteminde kullanılacak fan püskürtmeli Toz Kontrol Sisteminin etkisinin ne kadar olacağı tam değildir. 2.100 ton/saat'lik malzemenin taşınmasında 30'ar tonluk araçların 70 sefer yapması gerekmektedir. PTD'de söz konusu faaliyet için 20 kamyon kullanılacağı belirtilmekte birlikte üretim miktarına ve taşınacak mesafeye bakıldığında belirtilen kamyonların saatlik üretimi taşıyabilecek kapasitelerinin olmayacağı anlaşılmaktadır. Bu durumda daha fazla kamyon çalışması ile birlikte daha fazla emisyon daha fazla toz oluşumun meydana geleceği ortadadır. Yapılan modellemelerde kullanılacak araçlar sınırlı sayıda alınmış olup bütün değerler sabit tutularak modelleme çalışmaları yapılmıştır. Oysaki geniş yüzey alanında yapılacak çalışmalar, 1 saatlik dilimde yaşanacak kamyon trafiği ile bu kamyonların yüklenmesi, nakliyesi ve yapılacak patlatmalar neticesinde kullanılacak toz bastırma sistemin verimli çalışmayacağı söz konusudur. Bu nedenle üretim miktarına bakıldığında ve ÇED alanı dikkate alındığında ocak içerisinde çok geniş bir alanda çalışma yapılacağı, her gün patlatma yapılacağı ve kamyon trafiği de göz önüne alındığında toz indirgeme sisteminin yetersiz olacağı, bu kadar fazla miktarda oluşabilecek tozun indirgenmesinin fiili durumda çok zor ve maliyetli olacağı, ayrıca PTD'de toz indirgeme sisteminde kullanılacak su için herhangi bir hesaplama ve miktar belirtilmediği, toz oluşumu için yalnızca 500 metrelik ocak içi yolların tozunun bastırılması için konusu 1 L/m² su hesabı yapıldığı, toz indirgeme sisteminde ne kadar su kullanılacağı ve nasıl temin edileceği konusunda da kısmi eksiklikler bulunduğu anlaşılmaktadır.

Tüm faaliyetlerin kontrollü ve kademeli olarak yapılacağı göz önüne alındığında, toz önlemeye yönelik işlemlerle (ocak içi yollarda sulama/spreyleme çalışmaları yapılarak yolların nemli olmasının sağlanması, faaliyet alanında hareket edecek iş makineleri ve kamyonlara hız sınırlaması getirilmesi, savurma yapmadan yükleme ve boşaltma yapılmasına özen gösterilmesi, nakliyede kullanılacak kamyonların üzerinin branda ile kapatılması vb.) çalışmalar sırasında meydana gelecek toz emisyonlarının olumsuz etkisinin olmayacağı ifade edilmiştir, tüm hesaplamalar kontrollü şartlar için yapılmıştır, en kötü senaryoyu ve olası çevresel riskleri öngörmek adına kontrolsüz şartların ele alınması gerekliliği değerlendirilmiştir.

(...)

Proje alanı orman vasıflı olmakla birlikte yakın civarda köy merkezlerine (Ihlamur, Ayvalık, Cevizlik, Gürdere) yakın tarım arazilerinde başta çay tarımı olmak üzere köy halkının kendi ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde dahi olsa sebze tarımı ve hayvancılık faaliyetleri ile arıcılık yapıldığı tespit edilmiştir.

(...)

Türkiye'nin en çok yağış alan ili olan Rize'de yıllık toplam yağış miktarı yıllık 2.300 mm'nin üzerinde olup, yağışlar her mevsime dengeli olarak dağılmıştır. Bu nedenle Rize'de kurak mevsim yoktur. Dolayısıyla dava konusu alanda, madencilik faaliyetleri ve nakliye aşamasında tozumanın

etkisinin ülkemizin diğer illerine kıyasla daha düşük olması beklenmektedir. Su miktar hesaplamaların 20 adet kamyon ve 550 m yola göre yapıldığı görülmüştür.

Ocak işletmeciliği sırasında yapılan patlatmalar sırasında ortaya çıkan ses, yöredeki hayvanların korkmasına ve stres altına girmesine yol açabilir, söz konusu durumların hayvancılığı, özellikle de yörede yaygın olarak yapılan arıcılık faaliyetlerini kısa ve orta vadede olumsuz etkileme riski bulunmaktadır. 2021 Yılı Tarım ve Orman Bakanlığı "Hayvan Kayıt Bilgi Sistemi"ne göre, Gürdere Köyünde 516 adet faal arılı kovan, Ayvalık Köyünde 361 adet faal arılı kovan ve Cevizlik Köyünde 76 adet faal arılı kovan bulunduğu, arıcılığın etkilenebileceği taş ocağı bölgesinde toplam 953 adet faal arılı kovan bulunduğu tespit edilmiştir. PTD'de tarım alanları ve arıcılık lokasyonları özelinde yayılan tozlanma etkileri dikkate alınmamış ve bu alanlar özel bir araştırma ve değerlendirme yapılmamıştır.

(...)

PTD Raporu'nda, arazi (saha) çalışmalarının vejetasyonun ilkbahar mevsiminden sonra en yoğun gözlenebildiği Temmuz ayı içerisinde yapılmış olması, alanın floristik kompozisyonunu ortaya koymak için mevsimsel açıdan doğru bir yöntem olduğunu göstermekle birlikte, PTD raporunda çalışma sürelerinin kaç gün olduğuna yer verilmemiştir. Floristik çalışmalarda bitki teşhisi çok önemlidir. Bunun için flora uzmanının hangi bilimsel eserlerden teşhis işlemini gerçekleştirdiği rapordan anlaşılmamaktadır. Ancak Kaynaklar kısmında bitki teşhislerinde kullanılan "Flora of Turkey and East Aegean Islands" adlı P.H. Davis'in 9 ciltlik eseri referans olarak gösterildiği için teşhisleri yaparken faydalandığı öngörülmektedir. PTD Raporunda floristik açıdan faydalanılan kaynaklar incelendiğinde (Sayfa 160), bu kaynakların güncel olmadığı, lisansüstü tezlere ve floristik çalışmalara da yer verilmediğinden literatürlerin zayıf olduğu görülmektedir. Örneğin; Rize ilinde yapılmış en kapsamlı flora-fauna çalışması olan Rize İli'nin Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme İşi 2014 Sonuç projesi raporuna yer verilmemiştir.

(...)

Raporda geçen endemik taksonların korunması ve neslinin devam etmesi için alınması gereken önlemler için "Bitkisel toprağın sıyrılması ile faaliyet alanı ve yakın çevresinde bulunabilecek yukarıda belirtilen endemik, nadir ve nesli tehdit altında olan türlerin olgun tohumları, her bir türün çiçeklenme döneminden 45 gün sonra toplanarak, proje alanı yakınlarında uygun habitatlara taşınacaktır. Yöreye özgü hassas türler tohum ya da fide olarak ekolojik özellikleri yakın olan alan dışı habitatlara taşınarak (Ex-Situ) yeni popülasyonlar oluşturulacaktır." denilmektedir. Endemik taksonların korunması için raporda belirtilen bu yöntem uygulanabilir ve gerçekçi olup; uygulanması durumunda özellikle bölgesel bir yayılım gösteren ve tehdit altına girme riski taşıyan Endemik Scaligeria lazica türünün de yok olma riskini büyük ölçüde engelleyebilecektir. Ancak Rapora mutlaka, bu bitkinin tohumlarının toplanarak ülkemizdeki tohum-gen merkezlerine (bankalarına) verilmesi ve tohumlarının saklanması da ilave edilmelidir.

(...)

Proje Tanıtım Dosyasında (PTD); bitki yaprakları üzerindeki toz partiküllerinin oluşumunu engellemek için çeşitli önlemlerin verildiği (kamyonların üzerlerinin branda ile kapatılması, servis yolu sulaması, düşük hızlarda gidilmesi vb.) raporun genelinde görülmektedir. Tozun azaltılması ve minimum düzeyde tutulması için raporda verilen bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesi durumunda, toz toz partiküllerinin bitkiler üzerinde oluşturacağı olumsuz etkilerin minimum düzeyde olacağı öngörülmektedir.

(...)

Ayrıca PTD Raporu'nda hiç içsu balık türlerine değinilmemiştir. Oysa sayfa 279 ve 280 de verilen Tablo 64 ve 65 de İyidere- İkizdere Deresi ve ilişkili sularda Salmo riziensis, Salmo coruhensis ve Lampetra lanseolata gibi endemik türlere yer verilmemiştir. Salmo coruhensis ve Salmo riziensis

türleri ekonomik öneme haiz derelerin nadir olarak belli yükseltilerde bulunurken yoğun olarak yüksek rakımlarda gözlemlendiği biyoçeşitlilik envanter raporunda belirtilmiştir.

PTD Raporu incelendiğinde; faunistik ve floristik araştırmaların botanik alanında yetkinliği olan araştırmacılar tarafından yapılmadığı ve floristik saha gözlemlerinin vejetasyonun en yüksek olduğu bir mevsimde (yaz) gerçekleştirilmiş olması, alanın floristik yapısını belirleme açısından oldukça önemlidir.

Floristik ve Faunistik çalışmalarda yeterli kaynak araştırmasının yapılmadığı, bu nedenle literatürün çok zayıf olduğu; 2014'de sonuçlanmış "Rize İli'nin Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme İşi Projesi" adlı eserden faydalanılmadığı belirlenmiştir.

(...)

ÇED raporunda sadece 54 nolu bölmede tek bir KsDybc2 meşceresinden bahsedilmesine karşın, yapılan incelemede 13,55 ve 54 nolu bölmelerin ÇED içerisinde kaldığı, KsDybc2 meşceresi dışında KnDycd2, KnDyLbc3 meşcerelerinin de ÇED içerisinde yer aldığı tespit edilmiştir.

ÇED kapsamında kurum görüşleri alınırken Orman Genel Müdürlüğü Trabzon Orman Bölge Müdürlüğünden alınan kurum görüşünde 9.81 ha alan için görüş verilmiş, ÇED raporu ziraat rumuzlu tarım alanları hariç 12,29 ha orman alanı için hazırlanmıştır.

ÇED başvuru alanı; Estetik amaçlı yol koruma ormanı, Toprak Koruma ve Yetiştirme Yeri çok kötü işletme amacıyla kalmakta olup, Estetik amaçlı orman alanları korunması gereken bir alandır.

ÇED kapsadığı alan içerisinde ve yakın çevresinde; "Milli Parklar", "Tabiat Parkları" ve "Tabiat Koruma Alanları", "Yaban Hayatı Koruma Sahaları ve Yaban Hayvanı Yetiştirme Alanları" yer almamaktadır (Harita-3, 4, 5 ve 6).

Ayrıca, ÇED raporu içerisinde yer alan meşcere tipleri rumuzları, gelişim çağları ve kapalılık ifadelerini içeren tablolar ÇED sürecindeki amenajman planına uygundur. ÇED dosyası hazırlanırken sahaya ilişkin kesilecek tahmini ağaç sayısı, işletme amacı, orman fonksiyonu gibi detaylı veriler sunulmamıştır. Orman İşletme Müdürlüğü tarafından belirtilen 2.000 m³ eta elde edilecektir ifadesi yer almıştır. Yapılan incelemede, 5.351 adet ağacın ve 1.004,2 m³ etanın tahmini olarak kesileceği belirlenmiştir.

(...)

Proje alanı ve civarına yönelik jeolojik, hidrolojik ve hidrojeolojik özellikler ve jeoloji-hidrojeoloji haritaları verilmiştir. Rapor içinde bu alanda detaylı bilgiler verilmesine rağmen verilen referanslar yaklaşık 30 yıl öncesine dayanmakta olup, bir referans 2018 yılına aittir.

(...)

Proje Tanıtım Dosyası'nda, "Yeraltı Suları Yönüyle Yapılan İncelemede; İlgili alanın İyidere Akifer alanının besleme alanında kaldığı tespit edilmiştir. Akifer alanlar "167 sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun", "Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkındaki Yönetmelik" ve "İçme Suyu Temin Edilen Akifer ve Kaynakların Koruma Alanlarının Belirlenmesi Hakkında Tebliğ" tarafından korunmaktadır" ifadesi yer almaktadır. Ayrıca, "Akifer Alanı Besleme Alanı koruma önlemleri olarak; Dere yatağını kirletecek her türlü sıvı ve katı atığın hiç bir şekilde ortama boşaltılmaması gerekmektedir. Yapılacak çalışmalarda yeraltı ve yerüstü su kaynakları ile akarsulara olumsuzluk verecek hiçbir uygulama ve işletme şeklinin yapılmaması gerekmektedir.

Taşkın ve Diğer Hususlar Yönüyle Yapılan İncelemede; "ER: 3396069 Numaralı Cevizlik Bazalt Ocağı" kurulmak istenen alan içerisinden İkizdere Deresi'ne mansaplanan yan dere bulunmaktadır. Söz konusu yan derenin her iki sahil şev üst kotundan itibaren bırakılarak bu alanlarda en az 6 m. Mesafe çalışma yapılmaması ve dere yataklarına herhangi bir müdahalede bulunulmaması, akış rejiminin bozulmaması gerekmektedir." ifadeleri yer almaktadır. Taş ocağı işlemleri sırasında ve sonrasında yeni durumlar söz konusu olup tüm önlemlerin alınması

T.C.
RİZE

İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO : 2023/138

KARAR NO : 2024/448

gerekmektedir. Doğada herhangi bir zararın meydana gelmesi neticesinde rehabilite olması oldukça zorlu ve uzun süreçli olup, bu ve benzeri durumların oluşmaması için azami dikkat edilmelidir.

(...)

Tablo-13'deki Proje Tanıtım Dosyası Raporu Ekler Kısmı ve Tablo-14'deki Proje Tanıtım Dosyası Raporu Hazırlayanlar Kısmı detaylıca incelendiğinde 2 Çevre Mühendisi, 2 Jeoloji Mühendisi, 2 Biyolog görev aldığı beyan edilmiştir. Lakin rapor incelendiğinde yukarıdaki personellerin lisans diploması, uzmanlık alanlarını gösterir sertifika veya eğitim sunulmadığı için yeterlilikleri tespit edilememiştir. Projenin niteliği düşünüldüğünde Maden Mühendisi, Hidrojeoloji Mühendisi, Orman Mühendisi, Ziraat Mühendisi ve Harita Mühendisi gibi önemli uzmanlık alanlarında personelin projede görev alması gerekmektedir. Proje anıtım Dosyası Raporu'nda ekler kısmında sunulan Ek-17'deki Hacettepe Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümünden İnşaat Yüksek Mühendisi Doç. Dr. Baki ÖZTÜRK tarafından 11.12.2020 tarihli "Patlatma Değerlendirme Raporu" ve İstanbul Okan Üniversitesi Mühendislik Bölümünden Maden Yüksek Mühendisi Prof. Dr. Ali KAHRİMAN ve Jeoloji Yüksek Mühendisi Öğretim Görevlisi Sadettin BAĞDATLI tarafından 11.12.2020 tarihli "Patlatmalı Kazı Faaliyetlerinin Çevresel Etkilerinin Değerlendirilmesi ve Titreşim Ölçümlerine Dayalı Risk Analizi Raporu" olduğu görülmüştür. İlgili raporlar teknik ve bilimsel açıdan yeterli olup alanında uzman kişiler tarafından hazırlanmıştır.

(...)

Projede madencilik optimizasyonu çalışmaları kapsamında Ek-17'deki "Patlatma Değerlendirme Raporu" ve "Patlatmalı Kazı Faaliyetlerinin Çevresel Etkilerinin Değerlendirilmesi ve Titreşim Ölçümlerine Dayalı Risk Analizi Raporu" yapılan bilimsel esaslara dayalı teknik veriler sunulmaktadır. İlgili raporlar patlatma hesaplamaları, hava şoku, titreşim, patlatmaya bağlı toz oluşum hesaplamalarının doğru yapılmasında en önemli teknik kaynaklardır.

"... Cengiz İnşaat Yatırım Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketinden; Rize ili İkizdere ilçesi Cevizlik ve Gürdere köyünde yapımı planlanan "ER: 3396069 Numaralı Cevizlik Bazalt Ocağı" projesi ile ilgili olarak maden sahasındaki taş(kayaç) fiziksel, kimyasal, petrografik özelliklerinin analiz raporlarının istenilmesini..." bilirkişi raporu için 31.07.2023 tarihinde ilgili evrak dosyalarda mevcut olmadığı ve Proje Tanıtım Dosyasında sunulmadığı için talep edilmiştir. Müdahil tarafından 11.08.2023 tarihinde sunulan belge incelenmiş olup Orta Doğu Teknik Üniversite Jeoloji Mühendisliği Bölümü Dr. Öğretim Üyesi Ali İMER tarafından 28.02.2022 tarihinde rapor hazırlandığı, Testlerin AYGM akredite firmasında 22.06.2021 tarihinde yapıldığı, numune alın ve numune teslim tarihlerinin olduğu, TSE ve TÜRKAK belgesinin olduğu, standartlara göre rapor hazırlandığı, genel bilgiler ve petrografik inceleme içerdiği tespit edilmiştir. Proje Tanıtım Dosyasının hazırlanmasında ki en önemli etken arazideki kayaç bilgilerinin teknik ve bilimsel olarak bilinmesi ile toz modellemesi, patlatmaya bağlı hava şoku, titreşim gibi hesaplamaların doğru yapılabilmesi için en önemli veri kaynağıdır. İlgili rapor kayaç analizlerinin detaylı şekilde yukarıdaki saydığımız teknik ve standart özellikleri taşıdığı için teknik ve bilimsel olarak yeterlidir.

(...)

Rize ili İkizdere ilçesi Cevizlik ve Gürdere köyünde yapımı planlanan "Bazalt Ocağı ve Kıрма Eleme Tesisi" projesi ile ilgili olarak çevre üzerindeki etkilerinin alınacak önlemler sonucu ilgili mevzuat ve bilimsel esaslara göre kısmen kabul edilebilir düzeylerde olduğu, burada yürütülecek faaliyetin ve kurulacak kırma ve eleme tesisinin niteliği de dikkate alınarak dosyadaki bilgi ve belgeler ile tarafların iddia ve savunmaları da dikkate alınmak suretiyle özellikle toz modelleme çalışmaları, flora ve fauna kısımları ile ÇED alanları kısmi taşma konularından teknik olarak eksikliklerin olduğu.

(...)

VI– NETİCE VE KANAAT:

1) Rize ili, İkizdere ilçesi, Cevizlik ve Gürdere Köyü mevkiinde, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı

XI. Bölge Müdürlüğü tarafından işletilmek istenilen "ER: 3396069 ruhsat numaralı Cevizlik Bazalt Ocağı" projesi 25/11/2014 tarih ve 29186 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönetmeliği Ek-2 "Ek-1 listesinde yer almayanlar" kapsamında değerlendirilmiş olup Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından verilen Özel Formata (Konu Başlıkları) göre Proje Tanıtım Dosyası (PTD) Raporu hazırlanmıştır.

2) Rize ili, İkizdere ilçesi, Cevizlik ve Gürdere Köyü mevkiinde, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı XI. Bölge Müdürlüğü tarafından işletilmek istenilen "ER: 3396069 ruhsat numaralı Cevizlik Bazalt Ocağı Projesi" 25/11/2014 tarih ve 29186 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönetmeliği Ek-2 Listesi Madde 49- Madencilik Projeleri: a) Madenlerin çıkarılması (Ek-1 Listesinde Yer Almayanlar) kapsamında değerlendirilmiştir.

3) Proje Tanıtım Dosyası (PTD) Raporu projede öngörülen faaliyet için hazırlanan raporun içeriğinin kısmi konu başlıklarının içeriğinde eksik olması ve bu konularda etkilerin tam olarak değerlendirilmediği. Özellikle bu konuların; patlatma hesaplamaları hariç toz modellemesinde sadece rüzgar analiz değerlerinin yapılmadan kullanılması, toz modellemeye bağlı sadece kontrollü şartların dikkate alınması ve toz modellemede kontrolsüz şartların değerlendirilmediği, tarım alanları ve arıcılık lokasyonları özelinde yayılan tozlanma etkileri dikkate alınmadığı ve bu alanlar özelinde bir araştırma ve değerlendirme yapılmadığı, Floristik ve Faunistik çalışmalarda yeterli kaynak araştırmasının yapılmadığı, bu nedenle literatürün çok zayıf olduğu, proje alanının Floristik ve Faunistik özelliklerini doğru olarak yansıtmadığı, ÇED alanı hesaplamalarında kısmi taşmaların olduğu,

4) Tarafımıza verilen "...Rize ili İkizdere ilçesi Cevizlik ve Gürdere köyünde yapımı planlanan "Bazalt Ocağı ve Kırma Eleme Tesisi" projesi ile ilgili olarak çevre üzerindeki etkilerinin alınacak önlemler sonucu ilgili mevzuat ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeylerde olup olmadığı, burada yürütülecek faaliyetin ve kurulacak kırma ve eleme tesisinin niteliği de dikkate alınarak dosyadaki bilgi ve belgeler ile tarafların iddia ve savunmaları da dikkate alınmak suretiyle hazırlanacak teknik ve bilimsel gerekçe içeren bilirkişi raporunun hazırlanması..." hususunda Raporun Dördüncü Bölüm Tespit Edilen Hususlar ve Teknik Değerlendirme Kısmında sorunun detaylıca değerlendirildiği," şeklinde görüş ve tespitlere yer verilmiştir.

Söz konusu raporun taraflara ve müdahillere tebliği üzerine, bilirkişi raporuna karşı taraflarca ve bir kısım müdahiller tarafından itiraz edildiği, bu sebeple, Mahkememizin 20/12/2023 tarihli ara kararı ile, taraflar ve bir kısım müdahiller tarafından ileri sürülen itiraz hususları ile Mahkememizce re'sen tespit edilen hususlarda bir değerlendirme yapmak üzere ek bilirkişi raporu alınmasına karar verilerek dava dosyası ek rapor için yeniden bilirkişilere teslim edilmiştir.

Bilirkişiler tarafından hazırlanarak 09/03/2024 tarihinde Mahkememize sunulan ek bilirkişi raporunda özetle; "(.) V-TESPİT EDİLEN HUSUSLAR ve TEKNİK DEĞERLENDİRİLMESİ:

(...)

Bilirkişi Raporu'nun 27, 28 ve 29. Sayfalarında yaptığımız tespitlerde Proje Tanıtım Dosyasındaki toz modelleme ve su sistemleri hakkındaki eksiklerin vurgulandığı kısımdır.

Bilirkişi Raporu'nun 35. Sayfasında yaptığımız tespitlerde Proje Tanıtım Dosyasındaki tozun önlenmesi için yapılması gerekli faaliyetlere alıntı yapılmış ve uygulanmasının şart olduğu belirtilmiş lakin kök raporun çeşitli bölümlerinde keşif günü tozun engellenmesi için gerekli faaliyetlerin uygulanmadığı tespit edilmiştir. Örneğin keşif günü kamyonların üzerlerinin branda ile kapatılmadığı, servis yolunun sulanmadığı, düşük hızlarda gidilmesi hususunda keşif beyanları verilirken yanımızdan geçen kamyonların yüksek hızından kaynaklı çok fazla miktarda tozun çevreye yayılması ile beyanlara kısa sürelide olsa ara verilmiş olması, orada bulunan kişiler tozdan rahatsız olmuş ve çevredeki ağaçlardaki kök rapordaki Drone görüntülerindeki aşırı tozlanma gözlenmiştir. Kısacası Flora elemanlarının tozun etkilerinden korunmadığı tespit edilmiştir.

İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO : 2023/138

KARAR NO : 2024/448

(...)

Dava konusu projenin, toz emisyonu yönünden ilgili mevzuat ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeyde olmadığı, 31.10.2023 tarihli kök raporda belirtilmiş olup tekrar patlatma hesaplamaları hariç toz modellemesinde sadece rüzgar analiz değerlerinin yapılmadan kullanılması, toz modellemeye bağlı sadece kontrollü şartların dikkate alınması ve toz modellemede kontrolsüz şartların değerlendirilmediği, tarım alanları ve arıcılık lokasyonları özelinde yayılan tozlanma etkileri dikkate alınmadığı ve bu alanlar özelinde bir araştırma ve değerlendirme yapılmadığı hususunda aynı görüşte olduğumuzu belirtiriz.

(...)

Yukarıdaki Tablo-17 Proje Tanıtım Dosyası Kapağı detaylıca incelendiğinde bir PTD başvurusuna Çevresel Eki Değerlendirme kararı verilebilmesi için Nihai Proje Tanıtım Dosyası raporu olmalıdır.

Mahkemeye sunulan 31.10.2023 bilirkişi raporumuzun 54. sayfasındaki sonuçlar bölümü aşağıdaki gibi olup dikkatlice bakıldığında "ER:3396069 Ruhsat Numaralı Cevizlik Bazalt Ocağı" projesinin değerlendirildiği çok açık ve net şekilde defalarca yazmaktadır.

(...)

Rapor içeriğinde herhangi bir değişiklik meydana gelmeyeceği, 31.10.2023 tarihli kök raporda belirtilmiş olan tüm hususunda aynı görüşte olduğumuzu belirtiriz.

(...)

31.10.2023 tarihli bilirkişi kök raporundaki ÇED alanlarındaki kısmi taşmalar aşağıdaki şekilde resimler ve tablolar ile açıklanmıştır

(...)

-0,81 ha alanın diğer komşu ruhsat alanı içerisinde kaldığı ve yol izinli alan olarak kullanıldığı.

-5,76 ha alanın saha ile yol arasında bağlantı yolu olarak izin alındığı.

-13,98 ha alanın ruhsat içerisinde kaldığı yol izni olarak izin alındığı.

(...)

Dava konusu "ER:3396069 Ruhsat Numaralı Cevizlik Bazalt Ocağı" projesinin izin alınan ÇED alanı 13,4 Ha'dır. ÇED alanının dışında Orman Yol İzni olarak toplamda 20,55 Ha kullanım söz konusudur. Kök raporda gerekli tespit yapılmış olup sonuç itibariyle ÇED alanı dışındaki bu alanların personel, iş makinası veya kamyonların çalışmasına bağlı toz, gürültü gibi çevresel faktörler ile yolların su hesabı, faaliyete bağlı katı atıklar (yağ, gres) gibi durumlar proje tanıtım dosyasında mevcut değildir.

Mahkemenin bu sorusunu yani ÇED alanı dışındaki orman yol izin alanlarının durumunu net şekilde cevaplaması gereken üç farklı bakanlığın ilgili kurumları vardır.

(...)

Yüce Mahkemenin ilgili taşma alanları hakkında yukarıda saydığımız kurumların daha detaylı bilgi sunma imkanı vardır. Mahkemenizin ÇED dosyası kapsamındaki bilgi ve belgeler neticesindeki tespitlerimiz bu şekildedir. Söz konusu taşmaların Mahkeme Dosyasındaki evraklara göre ilgili mevzuat ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeyde olmadığı.

(...)

Dava konusu "ER:3396069 Ruhsat Numaralı Cevizlik Bazalt Ocağı" projesinin 31.10.2023 tarihli kök rapora yapılan itirazların hiç birinde Üniversitelerden alınmış uzman görüşü olmadığı, bilimsel yayın veya makaleye atıfta bulunulmadığı, yapılan itirazların teknik değerlendirmeye bağlı bilimsel açıklamalar içermediği görüldüğünden kök rapordaki tüm tespitlerimizde görüşlerimizin aynı olduğunu bildiririz.

(...)

VI – NETİCE VE KANAAT:

1) Rize ili, İkizdere ilçesi, Cevizlik ve Gürdere Köyü mevkiinde, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı XI. Bölge Müdürlüğü tarafından işletilmek istenilen "ER: 3396069 ruhsat numaralı Cevizlik Bazalt Ocağı" projesi, dava konusu Çevresel Etki Değerlendirme Raporu için Yüce Mahkemenize sunulan 31.10.2023 tarihli bilirkişi kök raporundaki tüm teknik ve bilimsel değerlendirmeler ile VI. Bölüm Netice ve Kanaat kısmındaki dört(4) maddelik görüşümüzde herhangi bir değişiklik olmadığı, aynı görüşte olduğumuzu.

2) Dava konusu projenin, toz emisyonu yönünden ilgili mevzuat ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeyde olmadığı, 31.10.2023 tarihli kök raporda belirtilmiş olup tekrar patlatma hesaplamaları hariç toz modellemesinde sadece rüzgar analiz değerlerinin yapılmadan kullanılması, toz modellemeye bağlı sadece kontrollü şartların dikkate alınması ve toz modellemede kontrolsüz şartların değerlendirilmediği, tarım alanları ve arıcılık lokasyonları özelinde yayılan tozlanma etkileri dikkate alınmadığı ve bu alanlar özelinde bir araştırma ve değerlendirme yapılmadığı hususunda aynı görüşte olduğumuzu belirtiriz.

3) Rapor içeriğinde herhangi bir değişiklik meydana gelmeyeceği, 31.10.2023 tarihli kök raporda belirtilmiş olan tüm hususunda aynı görüşte olduğumuzu belirtiriz.

4) Yüce Mahkemenin ilgili taşma alanları hakkında yukarıda saydığımız kurumların daha detaylı bilgi sunma imkanı vardır. Mahkemenizin ÇED dosyası kapsamındaki bilgi ve belgeler neticesindeki tespitlerimiz bu şekildedir. Söz konusu taşmaların Mahkeme Dosyasındaki evraklara göre ilgili mevzuat ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeyde olmadığı.

5) Dava konusu 'ER:3396069 Ruhsat Numaralı Cevizlik Bazalt Ocağı' projesinin 31.10.2023 tarihli kök rapora yapılan itirazların hiç birinde Üniversitelerden alınmış uzman görüşü olmadığı, bilimsel yayın veya makaleye atıfta bulunulmadığı, yapılan itirazların teknik değerlendirmeye bağlı bilimsel açıklamalar içermediği görüldüğünden kök rapordaki tüm tespitlerimizde görüşlerimizin aynı olduğu" şeklinde görüş ve kanaat bildirilmiştir.

Ek bilirkişi raporu taraflara ve müdahillere tebliğ edilmiş, bilirkişi raporuna karşı taraflar ve müdahiller tarafından ileri sürülen itiraz konularının bilirkişilerce raporda ayrıntılı olarak ele alındığı anlaşılmakla, söz konusu itirazlar ek raporu kusurlandırıcı mahiyette görülmemiş, rapor hükme esas alınabilecek nitelik ve yeterlikte görülmüştür.

Bakılan uyuşmazlıkta, dava dosyasında yer alan bilgi ve belgelerin yukarıda alıntısına yer verilen mevzuat hükümleri ve bilirkişi raporlarıyla birlikte değerlendirilmesinden; Akustik Rapor, Ekosistem Değerlendirme Raporu, Teolojik ve Hidrojeolojik Etüt Raporu, Sev Duraylılık Analizi ve Basamaklandırma Tasarımı Raporu, Analiz İnceleme Raporu ve Peyzaj Onarım Raporunun dava konusu işlemin tesis edildiği 21/01/2021 tarihinden sonra alındığı, dolayısıyla dava konusu işlemin tesis edildiği tarihte mevcut olmadığı ve dayanağı proje tanıtım dosyasında yer almadığı, netice itibarıyla bu raporların yargılamaya esas alınamayacağı, toz emisyonuna yönelik olarak yapılan değerlendirmelerin yetersiz olduğu ve bu hususa ilişkin olarak kullanılacak fan püskürtmeli toz kontrol sisteminin etkisinin ne kadar olacağının belli olmadığı, ayrıca, 2.100 ton/saat'lik malzemenin taşınmasında 30'ar tonluk araçların 70 sefer yapması gerektiği, PTD'de söz konusu faaliyet için 20 kamyon kullanılacağı belirtilmekte birlikte üretim miktarına ve taşınacak mesafeye bakıldığında belirtilen kamyonların saatlik üretimi taşıyabilecek kapasitelerinin olmayacağı, bu durumda daha fazla kamyon çalışması ile birlikte daha fazla emisyon daha fazla toz oluşumun meydana geleceği, geniş yüzey alanında yapılacak çalışmalar, 1 saatlik dilimde yaşanacak kamyon trafiği ile bu kamyonların yüklenmesi, nakliyesi ve yapılacak patlatmalar neticesinde kullanılacak toz bastırma sisteminin verimli çalışmayacağı, üretim miktarına bakıldığında ve ÇED alanı dikkate alındığında ocak içerisinde çok geniş bir alanda çalışma yapılacağı, her gün patlatma yapılacağı ve kamyon trafiği de göz önüne

alındığında toz indirgeme sisteminin yetersiz olacağı, bu kadar fazla miktarda oluşabilecek tozun indirgenmesinin fiili durumda çok zor ve maliyetli olacağı, toz oluşumu için yalnızca 500 metrelik ocak içi yolların tozunun bastırılması için konusu 1 L/m² su hesabı yapıldığı, toz indirgeme sisteminde ne kadar su kullanılacağı ve nasıl temin edileceği konusunda da kısmi eksiklikler bulunduğu, ocak işletmeciliği sırasında yapılan patlatmalar sırasında ortaya çıkan ses, yöredeki hayvanların korkmasına ve stres altına girmesine yol açabileceği, bu durumun hayvancılığı, özellikle de yörede yaygın olarak yapılan arıcılık faaliyetlerini kısa ve orta vadede olumsuz etkileme riski bulunduğu, arıcılığın etkilenebileceği taş ocağı bölgesinde toplam 953 adet faal arılı kovan bulunduğu, PTD'de tarım alanları ve arıcılık lokasyonları özelinde yayılan tozlanma etkilerinin dikkate alınmadığı ve bu alanlara özel bir araştırma ve değerlendirme yapılmadığı, PTD Raporunda floristik açıdan faydalanılan kaynakların güncel olmadığı, lisansüstü tezlere ve floristik çalışmalara da yer verilmediğinden literatürlerin zayıf olduğu, PTD Raporu'nda hiç içsu balık türlerine değinilmediği, faunistik ve floristik araştırmaların botanik alanında yetkinliği olan araştırmacılar tarafından yapılmadığı, proje alanı ve civarına yönelik jeolojik, hidrolojik ve hidrojeolojik özellikler ve jeoloji-hidrojeoloji haritalarına ilişkin referansların güncel olmadığı yaklaşık 30 yıl öncesine dayandığı, ilgili alanın İyidere Akifer alanının besleme alanında kaldığı, projede öngörülen faaliyet için hazırlanan raporun içeriğinin kısmi konu başlıklarının içeriğinde eksik olduğu, bu konularda etkilerin tam olarak değerlendirilmediği, özellikle bu konuların; patlatma hesaplamaları hariç toz modellemesinde sadece rüzgar analiz değerlerinin yapılmadan kullanıldığı, toz modellemeye bağlı sadece kontrollü şartların dikkate alındığı, toz modellemede kontrolsüz şartların değerlendirilmediği, tarım alanları ve arıcılık lokasyonları özelinde yayılan tozlanma etkileri dikkate alınmadığı ve bu alanlar özelinde bir araştırma ve değerlendirme yapılmadığı, floristik ve faunistik çalışmalarda yeterli kaynak araştırmasının yapılmadığı, proje alanının floristik ve faunistik özelliklerini doğru olarak yansıtmadığı, flora ve fauna konularında ciddi eksikliklerin olduğu, ÇED alanı hesaplamalarında kısmi taşmaların olduğu, proje için izin alınan ÇED alanının 13,4 Ha olduğu ancak toplamda taşmalarla birlikte 20,55 Ha alanın kullanıldığı, söz konusu taşmaların mevzuata ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeyde olmadığı anlaşılmıştır.

Bu durumda, dosyadaki bilgi ve belgeler ile yukarıda özetlenen bilirkişi raporu bir bütün olarak değerlendirildiğinde; dava konusu Rize ili, İkizdere ilçesi, Cevizlik ve Gürdere Köyü mevkiinde, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı XI. Bölge Müdürlüğü tarafından işletilmek istenilen "ER: 3396069 ruhsat numaralı Cevizlik Bazalt Ocağı Projesi" ile ilgili olarak tesis edilen 21/01/2021 tarihli ve E.202111 sayılı "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" kararında hukuka ve mevzuata uyarlık bulunmadığı sonuç ve kanaatine ulaşılmıştır.

Açıklanan nedenlerle;

1-Davacıardan; Kemal Baş (T.C Kimlik No: 13682441672) yönünden, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 14. ve 15/1-(b) maddesi uyarınca davanın **ehliyet yönünden reddine;**

2-Diğer davacılar yönünden ise dava konusu işlemin **iptaline,**

3-Dava kısmen ehliyet ret, kısmen iptal ile sonuçlandığından, aşağıda dökümü yapılan ve davacılar tarafından karşılanan 75.126,75-TL ilk derece yargılama gideri ile 719,10-TL temyiz yargılama giderinin (toplam 75.845,85-TL) haklılık oranı gözetilerek taktiren 4.214,00-TL'sinin hakkında ehliyet ret kararı verilen davacı üzerinde bırakılmasına, kalan 71.631,85-TL'nin davalı idareden alınarak diğer davacılar verilmesine,

4-Karar tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca duruşmalı işler için belirlenen 20.900,00-TL vekâlet ücretinin davalı idareden alınarak, kendileri yönünden iptal kararı tesis edilen davacılar verilmesine,

5-Davacılar yanında müdahiller tarafından yapılan ve aşağıda dökümü gösterilen 1.765,00-TL ilk derece yargılama gideri ile 2.206,30-TL temyiz yargılama giderinin toplamı olan 3.971,30-TL

T.C.
RİZE

İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO : 2023/138

KARAR NO : 2024/448

yargılama giderinin tarafların haklılık oranı gözetilerek taktiren 221,00-TL'sinin hakkında ehliyet ret kararı verilen davacıdan alınarak müdahillere verilmesine, kalan 3.750,30-TL'lik kısmın ise davalı idareden alınarak davacılar yanında müdahillere verilmesine,

6-Davalı idare yanında müdahil Bakanlık tarafından yapılan ve aşağıda dökümü gösterilen 136,00-TL yargılama giderinin tarafların haklılık oranı gözetilerek taktiren 7,50-TL'sinin hakkında ehliyet ret kararı verilen davacıdan alınarak müdahil Bakanlığa verilmesine, kalan 128,50-TL'lik kısmın ise müdahil Bakanlık üzerinde bırakılmasına,

7-Davalı idare yanında müdahil ortak girişim grubu tarafından yapılan ve aşağıda dökümü gösterilen 257,80-TL yargılama giderinin tarafların haklılık oranı gözetilerek taktiren 14,50-TL'sinin hakkında ehliyet ret kararı verilen davacıdan alınarak müdahil ortak girişim grubuna verilmesine, kalan 243,30-TL'lik kısmın ise müdahil ortak girişim grubu üzerinde bırakılmasına,

8-Karar tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca duruşmalı işler için belirlenen 20.900,00-TL vekâlet ücretinin hakkında ehliyet ret kararı verilen davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine,

9-492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 8. maddesi uyarınca, bozma üzerine yeni kararın verildiği tarihte geçerli harç tarifesine göre alınması gereken 427,60-TL karar harcından peşin yatırılan 59,30-TL düşüldükten sonra tahsili gereken 368,30-TL harcın davacılardan tahsili için ilgili tahsil merciiine müzekkere yazılmasına,

10-Artan posta ve bilirkişi avanslarının talep edilmesi hâlinde derhal, talep edilmemesi hâlinde ise kararın kesinleşmesinden sonra re'sen, aidiyetine göre taraflara ve müdahillere iadesine,

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 20/A maddesi uyarınca kararın tebliğini izleyen günden itibaren **(15) gün** içerisinde **Danıştay** nezdinde **temyiz** yolu açık olmak üzere, 15/05/2024 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

Başkan

[Redacted Signature]

 e-imzalıdır

Üye

[Redacted Signature]

 e-imzalıdır

Üye

[Redacted Signature]

 e-imzalıdır

YARGILAMA GİDERLERİ (DAVACI) :

Başvurma Harcı	:	59,30 TL
Karar Harcı	:	427,60 TL
Vekalet Harcı	:	42,50 TL
Keşif Harcı	:	1.694,80 TL
Yol Gideri	:	1.800,00 TL
Bilirkişi Ücreti	:	70.250,00 TL
Posta Gideri	:	852,55 TL

TOPLAM : 75.126,75 TL

T.C.
RİZE

İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO : 2023/138

KARAR NO : 2024/448

DAVACI YANINDA MÜDAHİLLER

<u>YARGILAMA GİDERLERİ</u>	:	
Toplam Başvuru Harcı :		593,00 TL
Toplam Vekalet Harcı :		85,00 TL
Posta Gideri :		1.087,00 TL

TOPLAM : 1.765,00 TL

DAVALI YANINDA MÜDAHİL ORTAK GİRİŞİM

<u>YARGILAMA GİDERLERİ</u>	:	
Başvurma Harcı :		59,30 TL
Vekalet Harcı :		20,00 TL
Posta Gideri :		178,50 TL

TOPLAM : 257,80 TL

DAVALI YANINDA MÜDAHİL BAKANLIK

<u>YARGILAMA GİDERLERİ</u>	:	
Posta Gideri :		136,00 TL

TOPLAM : 136,00 TL

TEMYİZ YARGILAMA GİDERLERİ (Davacı) :

Temyiz Başvuru Harcı :		397,80 TL
Temyiz Karar Harcı :		168,30 TL
Danıştay YD Harcı :		133,00 TL
Posta Gideri :		20,00 TL

TOPLAM : 719,10 TL

DAVACI YANINDA MÜDAHİLLER TEMYİZ

<u>YARGILAMA GİDERLERİ</u>	:	
Top. T. Baş.Harcı :		1.193,40 TL
Top. T. Karar Harcı :		504,90 TL
Top. T. YD Harcı :		399,00 TL
Posta Gideri :		109,00 TL

TOPLAM : 2.206,30 TL

T.C.
RİZE

İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO : 2023/138

KARAR NO : 2024/448

AZLIK OYU (X) : Bakılan davada, dava dosyasına sunulan ve Mahkememiz kararının gerekçesini oluşturan bilirkişi raporlarının incelenmesinden; kararın gerekçesini oluşturan ve raporlarda belirlenen eksikliklere ve olumsuzluklara ilişkin olarak Proje Tanıtım Dosyasında taahhütlerde bulunulduğu ve gerekli önlemlerin alınacağı belirtildiği, bilirkişi raporlarında da zaten, **'gerekli önlemler alınmaması durumunda meydana çıkabilecek olumsuzluklara yönelik tespitlere yer verildiği ve ayrıca, PTD'de verilen taahhütlere uyulması durumunda, tespit edilen eksikliklerin projeyi sakatlamayacağı yönünde değerlendirmelere yer verildiği'** görüldüğünden, davalı idarece hukuka uygun olarak işlem tesis edildiği sonucuna varılarak davanın reddi gerektiği görüşüyle, PTD'deki taahhütlere uyulmayacağı varsayımıyla düzenlenen bilirkişi raporları esas alınarak, aksi yönde verilen çoğunluk kararının iptale ilişkin kısmına katılmıyorum.

HAKİM

e-imzalıdır